

Sınıf Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Görüşleri ve Farkındalık Düzeyleri¹

*

Murat Sağır* - Alpaslan Gözler^{1**}

Öz

Bu araştırma sınıf öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmali konusundaki görüşleri ve farkındalık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın yürütülmesinde genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Kayseri ili Melikgazi, Kocasinan ve Talas merkez ilçe sınırları içindeki ilkokullarda görev yapan 3123 sınıf öğretmeni arasından tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen 369 sınıf öğretmenin ile yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen anket öğretmenlere uygulanmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %79,1'i çocuk istismar ve ihmali ile ilgili hiçbir eğitim almadığını, %75,8'i çocuk koruma kanunu hakkında hiç bilgilendirilmediğini ve %76,1'i bu konuda bilgilendirilme gereksinimi duyduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %84,4'ü çocuk ihmal ve istismarını kanunlara göre bildirmek zorunda olduklarını, %98'i ise ahlaki anlamda bildirenden sorumlu olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler çocuk istismar ve ihmali bildirecekleri yer olarak en çok okul yönetimini (x=1,67) tercih etmişlerdir. Fiziksel istismarla ilgili verilen tanım ve belirtilere 369 öğretmenin %81,2'si Duygusal ihmale ve istismara %92,9'u, cinsel istismara %91,4'ü, ekonomik istismara %69,1'i, fiziksel ihmale %61,7'si, eğitimsel ihmale %81'i doğru yanıt vermiştir. Çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili öğretmenler kendilerini orta düzeyde (2,61-3,40) yeterli görmektedir. Tanım ve belirtilere verilen cevaplar incelendiğinde, öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaliye yönelik farkındalık düzeyleri yüksek düzeyde çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk istismarı, çocuk ihmali, sınıf öğretmeni, görüş, farkındalık

¹ Bu çalışma Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Bilim dalında yapılan "Okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmaliye yönelik görüşleri ve farkındalık düzeyleri" adlı yüksek lisans tezinden çıkarılmıştır.

* Öğretmen, Kayseri İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Kayseri

** Yrd. Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Kayseri,
Eposta: agozler@erciyes.edu.tr

Primary School Teachers' Views and Awareness Levels About Child Abuse and Neglect

*

Abstract

This study has been carried out to determine opinion and awareness level of primary school teachers about child exploitation and neglect. General scanning method was used during the execution of the study. The 369 samples were randomly chosen among 3123 primary school teachers working at primary schools in center counties of Kayseri- Melikgazi, Kocasinan and Talas. Questionnaires developed by the researchers were applied to those teachers. Of the teachers who took part in the study, 79,1 % had had no education about child exploitation and neglect; 75,8 % hadn't been informed about child protection law; 76,1 % needed to be informed about the subject. 84,4 % of the teachers stated that, according to the laws, they have to report child exploitation and neglect; and 98 % of the teachers expressed that they are responsible to report it in terms of moral worthes. The teachers preferred the school administration ($x=1.67$) the most to report the child exploitation and neglect. 81,2 % of the 369 teachers replied the definitions and symptoms about physical exploitation correctly; with 92,9 % to emotional exploitation and neglect; with 91,4 % to sexual exploitation; with 69,1 % to economic exploitation, with 61,7 % to physical neglect, and with 81 % to educational neglect. The teachers considers themselves competent about child exploitation and neglect at mid-level (2,61-3,40). Examining the answers to definitions and symptoms, it has been found that the awareness of teachers about child exploitation and neglect is at a high level.

Key Words: Child exploitation, child neglect, primary school teacher, opinion, awareness

Giriş

Gelişen ve değişen sosyal hayatın karmaşasında, çocuklara yeterli ilgiyi göstermemenin olumsuz sonuçlarını toplum olarak çekmekteyiz. İlgi gösterilmeyen çocukların diğerlerine göre sosyal, bilişsel, fiziksel ve ruhsal anlamda geride olduğu yapılan araştırmalarla ortaya konmuştur. Toplumların geleceklerini sağlam temellere oturtabilmeleri için toplumun sosyal yapısını oluşturacak olan çocukların bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması ve eğitilmeleri gerekliliği herkes tarafından kabul gören bir gerçektir (Kocaer, 2006). Çocukları yetiştirmeye vermiş olduğumuz önem toplumun geleceği adına çok büyük önem taşımaktadır.

Çocuğun birey olarak çıkarını gözeten ve çocuğun çıkarını toplumun çıkarı ile bütünleştiren yaklaşım çocuğun toplumun geleceği olduğu düşüncesine içerik kazandırmaktadır. Çocukların sorumluluk sahibi, bilinçli ve nitelikli bir birey olarak yetiştirilmesi toplumun bugünü ve geleceği ile örtüşmektedir. Birey olarak her çocuğun temel hak ve hürriyetlerden, sosyal ve ekonomik haklardan yararlandırılması, geliştirilecek olan çocuk politikalarının ve uygulamalarının özünü oluşturmaktadır (Aral ve Gürsoy, 2001).

Yaşamak, sağlıklı büyümek ve gelişmek, eğitim olanaklarına sahip olmak gibi hakların yanı sıra bu haklarını kullanırken huzurlu ve mutlu olmak, istismar ve ihmale maruz kalmamak da çocukların en doğal hakkıdır (Gökler, 2006). Ülkemizde son yıllarda özellikle kadınlar ve çocuklar üzerinde tacizler, istismarlar ve ihmaller fazlasıyla yaşanmaktadır. Bu konuda en savunmasız ve bilinçsiz olan şüphesizdir ki çocuklardır. Çocukların temel hak ve hürriyetlerinin tam olarak bilinmemesi veya caydırıcı cezaların olmayışı fiziksel, duygusal ve eğitimsel ihmal ile fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik istismara uğramasına neden olabilmektedir.

Çocuk ihmali ve istismarı; Anne, baba veya çocuğun bakımı, sağlığı ve korunmasından sorumlu kişilerin ihmal ettiği eylemler sonucunda çocuğun her türlü fiziksel, ruhsal veya sosyal açıdan zarar görmesi, sağlık ve güvenliğinin tehlikeye girmesi olarak tanımlanabilir (Meramram, 2013). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından ise; "Çocuğun sağlığını, fiziksel ve psikososyal gelişimini olumsuz etkileyen bir yetişkin, toplumu veya ülkesi tarafından, bilerek veya bilmeyerek yapılan her türlü fiziksel, duygusal, cinsel istismar, ihmal veya ihmalcı davranış veya reklâm ve sömürü

amacı ile çocuğun kullanımıdır” şeklinde tanımlanmaktadır (UNICEF, 2010).

Tanımlar uluslara, kurumlara, şahıslara göre farklılık göstermekle birlikte ortaya çıkan ortak sonuç nesillerin ihmal ve istismarın ortaya çıkarıldığı durumlardan önemli ölçüde olumsuz etkileniyor olmasıdır.

Amerika’da 2002 yılı içinde yaklaşık 3 milyon çocuğun istismara uğradığı raporu ocuk koruma servislerince bildirilmiştir. Aynı yıl 1400 çocuğun çeşitli tacizler nedeniyle hayatını kaybettiği ve bu çocukların % 41’inin bir yaşın altında bebek olduğu rapor edilmiştir. Bu sayı gün geçtikçe artmaktadır. Aslında ocuk istismar vakalarının sıklığı tam olarak tespit etmek mümkün değildir. Çünkü ihmal ve duygusal istismar başta olmak üzere istismarların büyük çoğunluğu gizli kalmakta ve bildirilmemektedir. Bu nedenle istismar sıklığının araştırmalarda bildirilenlerden kat ve kat fazla olduğu rahatlıkla söylenebilir. Kendi toplumumuzda sistemli araştırmalar yetersiz olsa bile klinik gözlemler ocuk istismarının hiçte azımsanamayacak boyutlara ulaştığı gerçeğini açıkça göstermektedir ( zt rk, 2011).

Çocuklar; yetiştirme yöntemiyle aileden, içinde bulunduğu sosyal çevreden, akranlarından ve eğitim sürecinde ise öğretmenlerden zaman zaman fiziksel cezalara maruz kalmakta ve bununla beraber çocukta duygusal hasarlar da ortaya çıkmaktadır. Bazen de cinsel yönden zedelendikleri gözlenmekte ve bilinmektedir. Bu adı geçen gruplar bilerek ya da farkında olmadan çocukların gelişimini olumsuz yönde etkileyecek, ihmal ve istismar sekinde davranışlar gösterebilmektedirler. Bu nedenle ihmal ve istismarın tanınması, önlenmesi ve suçu işleyen ve maruz kalana müdahalelerde bulunulması gerekmektedir. Bu doğrultuda çocuklarla yakın etkileşim halinde olan öğretmenlerin konuya ilişkin farkındalıklarının arttırılması gerek durumun tespit edilmesi gerekse erken dönemde müdahale edilmesi açısından oldukça önem taşımaktadır. Bu nedenle okula başladıktan sonra mezun oluncaya kadar ev ortamı dışında çocuğun en çok birlikte zaman geçirdikleri bireyler olan öğretmenlerin, ocuk ihmal ve istismarına ilişkin bilgi düzeyleri arttırılmalıdır. Yalnız bunu yaparken durumun tespit edilmesi, kayıt altına alınması, gerekli yasal süreçlerin başlatılması konusunda da uygulamalar getirilmelidir (Tugay, 2008).

Eğitimin ilk basamağının öğretmenleri olan okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin çocuk ihmali ve istismarı ile ilgili farkındalık düzeylerinin, görüşlerinin ve hangi değişkenlerin farkındalık düzeylerini ve görüşlerini etkilediğinin ortaya çıkarılması önemlidir.

Ayrıca bu araştırmanın sınıf öğretmenlerinin çocuk ihmali ev istismarı ile ilgili olarak karşılaştıkları durumları ayırt etme, oluşabilecek olumsuzlukları belirleme ve önleme konusuna dikkat çekmesi beklenmektedir.

Çocuk İstismarının Sınıflandırılması

Çocuk istismarı; fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar ve ekonomik istismar olarak sınıflandırılır (Bahar, Savaş ve Bahar, 2009).

Fiziksel İstismar

Bir çocuğun (18 yaşından küçük her bireyin) kaza ile olmayan, elle ya da herhangi aletle vurma, dövme, itme, ısırma, tırmalama, kesme, yakma, boğma vs. sonucu zarar göreceği bir şiddete maruz kalması fiziksel istismardır (Dinç, 2011). Başka bir ifadeyle; UNICEF fiziksel istismarı, kazara olmayan, yasaklanmış, çocuğa acı veren, gelişimi ve işlevselliğinde sürekli zarara yol açabilecek şiddet hareketleri olarak tanımlamıştır (İşiten, 2011).

Her yıl binlerce çocuğun ebeveynleri ya da yakın akrabaları tarafından fiziksel olarak istismar edildiği tahmin edilmektedir. Bu çocukların arasında ciddi şekilde yaralananlar ve hatta yaşamını yitirenler olduğu söylenmektedir (Meramram, 2013).

Duygusal İstismar

Duygusal istismar, çocuğun iç görüşünü ya da duygusal bütünlüğünü bozan, sistemli bir şekilde çocuğun aşağılanması ya da görmezlikten gelinmesi gibi, onun sağlıklı duygusal gelişimini ve benlik saygısını ciddi bir biçimde etkileyen davranış kalıpları olarak tanımlanır (İşiten, 2011; Meramram, 2013). Duygusal istismar, kişinin kendine olan güvenini zedeler, değersizlik düşüncesi oluşturur ve çaresizlik duygusunu pekiştirir. Kendisini çaresiz ve aciz hisseden kişi, karşısındakine daha bağımlı hale gel-

meye başlar. Kurban, istismarcısına bağımlı oldukça ve bağlandıkça, istismarcı kontrolü daha da eline alır ve kendisini daha çok güçlü hisseder. Böylece kısır bir döngü ortaya çıkar (Hergüner, 2011).

Fiziksel şiddete maruz kalmayan çocukların önemli bir kısmında da duygusal istismar söz konusudur. Bazı anne babalar çocukla iletişimde çocuğu sürekli şekilde reddedici, yıldırıcı, kötü yola teşvik edici, aşağılayıcı ve aldırılmaz bir yaklaşım sergilerler. Okullarda öğretmenlerin öğrencilere bağırmaları, onlarla alay etmeleri, isim takmaları, onlara şiddet uygulamakla tehdit etmeleri, söz hakkı vermemeleri, bazı öğrencileri sürekli arka sıralara atmaları ve onların derste arkadaşlarıyla konuşmalarını yasaklamaları, sınıfta bazı öğrencileri görmezden gelmeleri, sınıfta tek ayaküstünde bekletmeleri, çöp kutusuna oturtmaları öğrencileri “tembelliler, aptallar, salaklar” gibi olumsuz ifadelerle etiketlendirmeleri duygusal istismara örnek olarak verilebilir (Yolcu, 2009; Öztürk, 2011).

Cinsel İstismar

Çocuğa yönelik cinsel istismar, bir yetişkinin cinsel doyum sağlamak amacıyla bir çocuğa yaklaşması ve onu kullanmasıdır. Cinsel istismarda suçlular ve mağdurlar erkek ya da kadın olabilirler, ancak suçlunun erkek, mağdurun kadın olduğu en sık rastlanan durumdur. İstismarcı genellikle çocuğun güvendiği ve düzenli görüştüğü tanıdık- bildik kişidir (Yiğit, 2004).

Cinsel istismar, bireyi ve aileyi yaşam boyu etkileyen, duygusal ve bilişsel olgunluğa erişmemiş çocuk ve gencin tam olarak anlayamadıkları, bilerek onaylamadıkları, sosyal tabuları ve aile içi kuralları çiğneyen eylemlere karıştırılmasıdır. Başka bir anlatıyla, çocuğun, bir yetişkininin cinsel gereksinim ya da isteklerinin doyumunu için cinsel nesne olarak kullanılması ya da kullanılmasına göz yumulmasıdır (Doğan, 2009; Meramram, 2013). Ayrıca, çocukluk döneminde yaşanan cinsel şiddetin yetişkinlikte cinsel saldırganlığa neden olabileceğine dair bulgular, yani şiddetin şiddet doğurduğu gerçeği, şimdiye kadar yapılan araştırmalardan çıkarılacak en çarpıcı sonuçtur (Van der Kolk ve Fisler, 1995).

Çocuğa yönelik cinsel istismar fiziksel, duygusal, sosyal, ahlaki, kültürel ve hukuki boyutları olan geniş kapsamlı ve karmaşık bir sorundur (İşeri, 2008). Bu sorun yüzyıllardan beri, bedensel ve ruhsal varlığı hasar

görmüş bireyler üreterek hücelere saldıran kanser gibi toplumları tahrip etmeyi sürdürmektedir (Topçu, 2009).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde yer alan Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından Şubat 2009'da yayınlanan Türkiye'de Kadınlara Yönelik Şiddet Ulusal Araştırmasına göre kendileriyle görüşülen kadınların %7'si henüz 15 yaşına gelmeden cinsel istismara maruz kaldıklarını belirtmiştir. Bu istismarın ayrıntıları verilmemiştir. Türkiye'de "çocuk istismarı ve aile içi şiddet" Araştırması ise 7-18 yaş grubundan çocukların en az %10'unun bir tür cinsel istismara tanık olduğunu, en az %1'inin pornografik materyallere bakmaya zorlandığını, gene en az %0,5'inin de dokunma veya dokunulma gibi cinsel davranışlara zorlandığını ortaya koymaktadır. Bildirilen çocuk istismarı vakaları sayısında son yıllarda artış görülmekte, failerin ise çoğunlukla babalar veya yaşça büyük diğer akrabalar olduğu anlaşılmaktadır (UNICEF, 2013).

Son yıllarda basında sık sık yer alan ve toplumun büyük tepkisine yol açan cinsel suçlar artmakta ve cinsel istismar ilk sıralarda yerini almış olmasına rağmen Türkiye'de geçmişten bu güne "cinsel suç işleyen veya cinsel davranım problemi olan çocuk" sorunu küçümsemiş veya göz ardı edilmiştir (Ovayoğlu, Uçan, Serindağ, 2007; Topçu, 2009; Akçan ve Çekin, 2010).

Ekonomik İstismar

Çocuğun gelişmesini engelleyen, hak ve hukukunu ihlal eden işlerde çalıştırılması veya gücünün üzerinde iş verilmesi ya da düşük ücretle çalıştırılması ekonomik istismar kavramı içerisinde yer alır (Çiğdem, 2011). Ülkemizdeki çocukların büyük bir çoğunluğunun (% 74) çalışma hayatına 11-13 yaşlarında başladığı görülmektedir. Bu çocukların % 83,9'u ilkokul, %12,3'ü ortaokul mezunudur. %3,9'u hiçbir okul mezunu olmayıp sadece okur-yazardır (Şahinkesen, 1991).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nin bu alanda 2006 yılında gerçekleştirdiği araştırmaya göre Türkiye'de 6-17 yaş grubundan çocukların %5,9'u (900 bini aşkın çocuk) bir tür ekonomik etkinlik içindedir. Bu çocukların üçte biri 6-14 yaş grubundandır. Çalışan tüm çocukların yarısına yakını aile işletmelerinde ücretsiz işçi olarak

çalışmakta ve bu çocukların büyük bir çoğunluğunun göç ederek büyük kentlere geldikleri, işsizlik, yoksulluk, ve kentte tutunma çabası içerisinde bulunan, düşük eğitilmiş ya da eğitimsiz ailelere mensup oldukları ve ailenin karşılaştığı işsizlik ve yoksulluk ortamından kurtulabilmek için tüm aile üyelerinin, değilse iş bulabilen üyelerinin çalışması yönteminin benimsendiği görülmüştür (<http://www.slideshare.net>). Tarımda çalışanların ise payı %40 civarındadır. Kız çocukları, kentsel alanlarda çalışan çocukların dörtte birini, kırsal alandakilerin ise %40'ını oluşturmaktadır. 6-14 yaş grubundan olup çalışan çocukların yüzde 39'u, 15-17 yaş grubundan çalışan çocukların ise % 83'ü okula gitmemektedir. Daha önceki araştırmanın yapıldığı 1999 yılı ile karşılaştırıldığında çalışan çocuk sayısı özellikle kırsal kesimde ve ücretsiz aile işleri bakımından azalmıştır (UNICEF, 2013).

Günümüz çocuklarının yaşadığı en önemli sorunlarından biri çevrelerinde gördükleri ve yaşadıkları her türlü şiddet ve ihmal olaylarıdır. Dünyada ve Türkiye'de istismar olaylarının sıklıkla yaşanmasına karşın birçok devletin, istismarın önlenmesinde ve istismar gören çocukların tedavisini sağlamada yetersiz kaldığı bilinmektedir (Erol, 2007 kaynakçasını bul).

Türkiye'de çocuk istismarı ve aile içi şiddet konusunda kapsamlı, derinlemesine yapılmış araştırma verileri yeterli değildir. Çocuk Hakları Komitesi Türkiye ile ilgili raporunda, boyutunun, kapsamının ve niteliğinin anlaşılmasını sağlamak, gerekli tedbirleri ve politikaları benimsemek ve davranışların değiştirilmesine katkıda bulunmak amacıyla aile içi şiddet, kötü muamele ve cinsel istismar da dâhil olmak üzere istismar alanında araştırmalar yapılması gerektiğini vurgulamıştır (SHÇEK ve Unicef, 2010).

Çocuklarla ilgili istismar ve ihmal gibi problemler uzun yıllar boyunca her toplumda farklı şekillerde görülmektedir. Ancak, bu görülme sıklığına rağmen halen istismar konusunda yeterli bir çözüm bulunamamıştır. İstismara karşı çözüm yolları bulabilmek için öncelikle istismarın ne olduğu, belirtileri ve çocuk üzerine etkileri bilinmeli ve incelenmelidir (Kara, 2010). Ayrıca son yıllarda Türkiye'de çocuk istismarına olan ilgi ve farkındalık yeterli olmamakla birlikte ihmal ve istismar artmaktadır (Tıraşçı, Gören, 2007: 70).

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali konusundaki farkındalık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Belirlenen bu amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeyleri cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
2. Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeyleri mesleki kıdemlerine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeyleri çocuk sahibi olma durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
4. Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeyleri bu konuda daha önce herhangi bir eğitim alma durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmanın yürütülmesinde genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 1991). Bu çalışmada da Kayseri il merkezi, Melikgazi, Kocasinan ve Talas İlçelerinde görev yapan sınıf öğretmenlerinden bir kesit alınarak, bu öğretmenlerin çocuk istismar ve ihmaline yönelik görüşleri ve farkındalık düzeyleri incelenmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini Kayseri il merkezi Melikgazi, Kocasinan ve Talas İlçelerinde bulunan ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır.

Araştırma örneklemini belirlemek için gerekli resmi yazışmalar yapıp izinler alınarak Kayseri İl Milli Eğitim Müdürlüğünden araştırma evreni

içerinde yer alan öğretmen sayıları ve okulların listesi alınmıştır. Evrendeki eleman sayısının tespitinden sonra örnekleme girecek okulların türlerine göre okullar içindeki oranı tespit edilip her tür okulun evrendeki temsil edilme durumuna göre örnekleme alınmış, okulların türlerine göre sayısı tespit edilmiştir. Öğretmenlerin örnekleme alınma işlemi yapılırken evrendeki temsil edilme oranı doğrultusunda örneklem belirlenmiştir. Buna göre evrende yer alan 3123 sınıf öğretmeninden 369'u, araştırma örnekleme olarak seçilmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenler cinsiyet, kıdem, yaş, medeni durum, anne-baba olma durumları, çocuk sayısı açısından Tablo 1'de verilmiştir

Tablo 1. Araştırmaya katılan öğretmenlerin sosyo-demografik özellikleri

	Değişkenler	N	%
Cinsiyet	Erkek	221	60,2
	Kadın	147	40,8
Eğitim alma durumları	Evet	40	11,2
	Hayır	329	89,8
Kıdem	1-6	30	8,0
	7-12	79	21,3
	13-18	134	36,4
	19+	126	34,3
Medeni durum	Evli	318	86,2
	Bekâr	41	11,2
	Diğer	10	2,6
Anne-baba olma durumları	Evet	308	83,5
	Hayır	61	16,5
	Toplam	369	100

Araştırmaya katılan 369 öğretmenden 221'i (%60,2) erkek, 147'si (%40,8) kadındır. Çocuk ihmal ve istismarına yönelik eğitim alma durumlarına bakıldığında 40 (%11,2) tanesi eğitim aldığını 329 (%89,8) tanesi eğitim almadığını bildirmiştir.

Sosyo- demografik özellikleri inceleyecek olursak öğretmenlerden 260'ı (%70,7) 13 yıl ve üzeri kıdeme sahiptir. Bununla birlikte 117'si (%29,3'u) 1-12 yıl arası öğretmenlik deneyimine sahiptir. Medeni durumu incelediğimizde öğretmenlerin 318'i (%86,2) evli, 41'i (%11,2) bekar ve 10'u (%2,6) diğer olarak bildirmiştir. Öğretmenlerin 308'i (%83,5) anne ya da baba olduklarını, 61'i (%16,5) anne ya da baba olmadıklarını bildirmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanmasında Pala (2011)'nın öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi ve farkındalıklarını ölçmeye yönelik hazırladığı anket geliştirilerek kullanılmıştır. Geliştirme aşamasında anket 32 öğretmene uygulanmış ve uygulamadaki hataları alanda bilgi sahibi öğretim üyeleri ile düzeltilmiştir. Ankette, kişisel bilgi formu (1. bölüm) ve öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik görüşleri ile farkındalık düzeylerini ölçmeye yönelik olarak hazırlanan çoktan seçmeli sorular (2. bölüm) kullanılmıştır.

Birinci bölüm öğretmenlerin "*cinsiyet, kıdem, medeni durum, anne ya da baba olma durumu*" gibi demografik özelliklerini içeren sorulardan oluşmaktadır.

İkinci bölüm ise daha önce çocuk ihmali ve istismarı hakkında eğitim alma, çocuk ihmali ve istismarı konusunda bilgilenme gereksinimi duyma, çocuk ihmal ve istismarı durumunu bildirme gibi 11 kapalı uçlu ve öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusunda kendilerini yeterli görme durumlarının tespiti için hazırlanan 7 soru ile tanım ve belirtileri verilen çocuk ihmal ve istismarı çeşitlerinden (Fiziksel ihmal ve istismar, duygusal ihmal ve istismar, cinsel istismar, eğitimsel ihmal, ekonomik istismar) uygun olanını seçmelerinin istendiği 6 soru olmak üzere toplam 24 kapalı uçlu sorudan oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verilerinin toplanmasında kullanılan araçlar katılımcılara Mart-Mayıs (2013) ayı içerisinde, dağıtılmış, uygulanmış ve toplanmıştır. Veri toplama araçları dağıtıldıktan sonra katılımcılara araştırmanın konusu, amacı ve veri toplama araçlarının içeriği hakkında bilgi verilmiştir. Ölçme araçlarının doldurulması yanıtlayıcılara bağlı olarak 15-20 dakika sürmüş olup, bu süre içerisinde katılımcılardan gelen sorular gerekli dönütler verilerek açıklanmıştır. Çalışma kapsamına alınan hiçbir katılımcı araştırmaya katılmaya zorlanmamış, anketlerin uygulanması ve toplanması sürecinde gizlilik ilkesine özenle uyulmuştur. Araştırmada elde edilen veriler daha sonra bilgisayar ortamına aktarılarak analiz edilmiştir.

Toplanan veriler üzerinde “cinsiyet, ihmal ve istismar konusunda eğitim alma” değişkenlerine göre öğretmenlerin çocuk istismar ve ihmeline yönelik görüşleri ve farkındalık düzeylerinin farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla bağımsız gruplar için t testi, “kıdem” değişkenlerine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. ANOVA testi sonucunda ortaya çıkan farkın kaynağını tespit etmek amacıyla ileri istatistik tekniği olarak TUKEY testi kullanılmıştır. Araştırmada manidarlık düzeyi ,05 olarak alınmıştır.

Bulgular

“Daha önce hiç çocuk istismarı ve ihmali hakkında / çocuk korumaya yönelik / resmi bir eğitim aldınız mı?” Sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde;

Tablo 2. Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili eğitim alma durumlarına ilişkin sonuçlar

Görüşler	N	%
Evet	39	10,3
Hayır	330	89,7
Toplam	369	100

Öğretmenlerin çocuk ihmali ve istismarı ile ilgili resmi bir eğitim alıp-almadıkları sorusuna verdiği cevapları Tablo 8’de incelediğimizde, öğretmenlerin 482’si (%89,7) eğitim almadıklarını, 55’i (%10,3) eğitim aldıklarını bildirmişlerdir.

“Okulunuzda çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili tartışmalar yapılıyor mu?” Sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde;

Tablo 3. Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusunda tartışma yapma durumlarına ilişkin sonuçlar

Görüşler	N	%
Evet	80	21,6
Nadiren	178	48,3
Hayır	111	30,1

Toplam	369	100
--------	-----	-----

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 80'i (%21,6) tartışma yapıyor, 178'i (%48,3) nadiren yapıyor şeklinde görüş bildirmişlerdir. Genele baktığımızda öğretmenlerin 258'i (%69,9) çocuk ihmal ve istismarı konusunda okulda nadiren de olsa tartışma yaptıklarını, 111'i (%30,1) ise tartışma yapmadıklarını belirtmişlerdir.

“Çocuk koruma kanunu hakkında bilgilendirildiniz mi?” Sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde;

Tablo 4. Öğretmenlerin çocuk koruma kanunu hakkında bilgilendirilme durumlarıyla ilgili sonuçlar

Görüşler	N	%
Evet	89	24,2
Hayır	260	75,8
Toplam	369	100

Öğretmenlerin 260'ı (%75'8) Çocuk Koruma Kanun'u hakkında bilgilendirilmediklerini belirttiler. Bu soruya öğretmenlerin 89'u (%24,2) bilgilendirildikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

“Çocuk ihmali ve istismarı konusunda daha fazla bilgilene gereksinimi duyuyor musunuz?” Sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde;

Tablo 5. Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusunda bilgilene gereksinimine ilişkin sonuçlar

Görüşler	N	%
Evet	261	70,8
Hayır	84	22,7
Fikrim yok	24	6,5
Toplam	369	100

Öğretmenlerin 261'i (%70,8) çocuk ihmali ve istismarı konusunda bilgilendirilmek istemektedir. 84'ü (%22,7) ise bilgilendirilmek istemedikleri yönünde görüş bildirmiştir.

“Yasal anlamda ocuk ihmal ve istismarı Şüphesini bildirmek zorunda mısınız?” Sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde;

Tablo 6. Öğretmenlerin yasal anlamda ocuk ihmal ve istismarını bildirme hakkındaki görüşleri

Görüşler	N	%
Evet	311	84,4
Hayır	14	3,9
Fikrim yok	44	11,7
Toplam	369	100

Tablo 12’ye bakıldığında 369 öğretmen 311’i (%84,4) ocuk ihmal ve istismarı Şüphesini kanunlara göre bildirmek zorunda olduklarını, 14’ü (%3,9) bildirmek zorunda olmadıklarını, 44’ü ise konuyla ilgili bilgisinin ve/veya fikrinin olmadığını belirtmiştir.

“Vicdani anlamda ocuk ihmal ve istismarı Şüphesini bildirmekten sorumlu olduğunuzu dŐşünüyor musunuz?” Sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde;

Tablo 7. Öğretmenlerin vicdani anlamda çocuk ihmal ve istismarını bildirme hakkındaki görüşleri

Görüşler	N	%
Evet	362	98,0
Hayır	4	1,1
Fikrim yok	3	,9
Toplam	369	100

Tablo 7'ye bakıldığında, soruya cevap veren 369 öğretmenden 362'si (%98) vicdani anlamda çocuk ihmal ve istismarını bildirmekten kendini sorumlu olarak gördüğünü belirtmiştir. Öğretmenlerin sadece 4'ü (%1,1) ihmal ve istismarı bildirmede vicdani anlamda kendini sorumlu olarak görmemektedir.

“Çocuk ihmali ve istismarı durumunu tespit ettiğinizde öncelikle kime bildirirsiniz?” Sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde;

Tablo 8. Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını tespit etmesi durumunda bildirim yapacağı yerlere ilişkin sonuçlar

Birimler	X	Std. Sapma
Okul yönetimi	1,67	1,367
Polis	3,60	1,815
Veli	3,92	3,989
Milli Eğitim Müdürlüğü	4,06	1,397
Sosyal Hizmetler Müdürlüğü	4,47	1,443
Sağlık Müdürlüğü	5,32	1,138
Okul Aile Birliği	5,34	1,838
Diğer	7,69	1,153

“Çocuk ihmal ve istismarını tespit ettiğinizde kime bildirirsiniz?” sorusuna Tablo 8'e bakıldığında öğretmenler en çok okul yönetimine ($x=1.67$) bildirim yönünde görüş bildirmişlerdir. İkinci sırada bildirim yapılacak yer olarak polise ($x=3.60$) bildirim seçeneği tercih edilmiştir. Öğretmenler bildirimde bulunacakları yer olarak en az okul aile birliği ($x=5.34$) ve diğer ($x=7.69$) yönünde görüş bildirmişlerdir.

Aşağıdaki ihmal veya istismar çeşitlerinden herhangi birine müdahale durumunuz nedir?

Tablo 9. Öğretmenlerin Fiziksel, Duygusal ve Eğitimsel İhmal Durumuna Müdahale Durumları

Boyutlar	X	Std. Sapma
Fiziksel ihmal	1,97	,666
Eğitimsel ihmal	2,16	,667
Duygusal ihmal	2,57	1,20

Tablo 9'a bakıldığında öğretmenlerin en çok fiziksel ihmale ($x=1,97$) müdahale edecekleri görülmektedir. Bu konuyu sırasıyla eğitimsel ihmal ($x=2,16$) ve duygusal ihmal ($x=2,57$) takip etmektedir.

Tablo 10. Öğretmenlerin fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik istismar durumuna müdahale durumları

Boyutlar	X	Std. Sapma
Cinsel istismar	1,31	,712
Fiziksel istismar	2,16	,667
Duygusal istismar	2,73	,722
Ekonomik istismar	3,77	,596

Tablo 10'a bakıldığında öğretmenler en çok cinsel istismara ($x=1,32$) müdahale edecekleri yönünde görüş bildirmişlerdir. Bunu sırasıyla fiziksel istismar ($x=2,16$), duygusal istismar ($x=2,73$) ve ekonomik istismar ($x=3,77$) takip etmektedir.

Size ocuk ihmal veya istismarı ile ilgili bildirimde bulunduğunuzda yöneticiniz sizi destekler mi? Sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde;

Tablo 11. Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını bildirmesi durumunda yöneticisi tarafından desteklenmesi konusundaki görüşleri

Görüşler	N	%
Evet	351	95,2
Hayır	18	4,8
Toplam	369	100

Tablo 11'e bakıldığında araştırmaya katılan öğretmenlerin 351'i (%95,2) çocuk ihmal ve istismarıyla ilgili bildirimde bulduklarında yöneticilerinin kendilerini destekleyeceklerini, 18'i (%4,8) ise bildirimde bulduklarında yöneticilerinin kendilerini desteklemeyeceklerini belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin ihmal ve istismar çeşitleri konusunda kendinizi yeterli görme durumlarına yönelik görüşleri incelendiğinde;

Tablo 12. Öğretmenlerin ihmal ve istismar konusundaki yeterlik durumları

Birimler	X	Std. Sapma
M.13 Fiziksel istismarın belirlenmesi konusunda kendimi yeterli görmekteyim	3,27	1,174
M.14 Duygusal istismarın belirtileri konusunda kendimi yeterli görmekteyim	3,20	1,119
M.15 Cinsel istismarın belirtileri konusunda kendimi yeterli görmekteyim	2,90	1,211
M.16 Ekonomik istismarın belirtileri konusunda kendimi yeterli görmekteyim	3,29	1,107
M.17 Fiziksel ihmalin belirtileri konusunda kendimi yeterli görmekteyim	3,39	1,161
M.18 Duygusal ihmalin belirtileri konusunda kendimi yeterli görmekteyim	3,21	1,135
M.19 Eğitimsel ihmalin belirtileri konusunda kendimi yeterli görmekteyim	3,63	1,134

1-1.80, 1.81-2.60, **2.61-3.40**, 3.41-4.20, 4.21-5.

Tablo 12'ye bakıldığında öğretmenlerin vermiş olduğu cevapların eğitimsel ihmal hariç tamamının aralığı 2.61-3.40 (orta düzey) olarak belirlenmiştir. Öğretmenler eğitimsel ihmalin belirtilerini tanımada ($x=3,63$) ise kendilerini üst düzeyde yeterli görmektedirler. Ayrıca kendilerini en az

cinsel istismarın belirtilerini tanıma ($x=2.90$) konusunda yeterli görmektedir.

Tablo 13. Verilen tanım ve belirtilere uygun doğru cevaplar ile yanlış cevaplar ve çeldiriciler

Sorular	Doğru Cevap %	Yanlış Cevap %	Doğru Cevap	Çeldirici Cevap
S.20	77	23	Fiziksel istismar	Fiziksel ihmal
S.21	99	1	Duygusal ihmal ve istismar	Fiziksel ihmal
S.22	61	39	Fiziksel ihmal	Duygusal ihmal
S.23	93	7	Cinsel istismar	Eğitimsel ihmal ve duygusal ihmal-istismar
S.24	77	23	Eğitimsel ihmal	Duygusal ihmal ve istismar
S.25	70	30	Ekonomik istismar	Fiziksel istismar

Tablo 13'e bakıldığında soru 20'de verilen tanım ve belirtilere 369 öğretmenin %77'si doğru yanıt vererek "Fiziksel istismar" demiştir. %23'ü ise tanım ve belirtilere farklı yanıtlar vererek yanlış cevaplamıştır. Bu öğretmenler çeldirici cevap olan fiziksel ihmali işaretlemiştir.

Soru 21'de verilen tanım ve belirtilere öğretmenlerin %89'u doğru yanıt vererek "Duygusal ihmal ve istismar" demiştir. Öğretmenlerden %11'i tanım ve belirtilere farklı yanıtlar vermiştir. Yanlış cevaplar eşit dağılmakla birlikte en çok fiziksel ihmal çeldirici şıkkı işaretlenmiştir.

Soru 22'de verilen tanım ve belirtilere öğretmenlerin %61'i doğru yanıt vererek "Fiziksel ihmal" demiştir. Öğretmenlerden %39'u tanım ve belirtilere farklı yanıtlar vermiştir. Öğretmenler çeldirici cevap olan duygusal ihmali işaretlemiştir. Tanım ve belirtilere verilen doğru cevaplara bakıldığında, ihmal ve istismarlar içinde en az bilinen fiziksel ihmal olmuştur.

Soru 23'te verilen tanım ve belirtilere öğretmenlerin %93'ü doğru yanıt vererek "Cinsel istismar" demiştir. Öğretmenlerin %7'si tanım ve belirtilere yanlış cevap vermiştir. Yanlış cevaplar birbirine yakın dağılmıştır.

Soru 24'de verilen tanım ve belirtilere öğretmenlerin %77'si doğru yanıt vererek "Eğitimsel ihmal" demiştir. Öğretmenlerin %23'ü tanım ve belirtilere yanlış cevap vermiştir. Yanlış cevaplar birbirine yakın dağılmakla

birlikte en çok ekonomik istismar ve duygusal ihmal- istismar çeldirici sıklıkla işaretlenmiştir.

Soru 25’te verilen tanım ve belirtilere öğretmenlerin %70’i doğru yanıt vererek “Ekonomik istismar” demiştir. Öğretmenlerin %30’u tanım ve belirtilere yanlış cevap vermiştir. Öğretmenlerin 89’u çeldirici cevap olan fiziksel istismarı işaretlemiştir.

Tablo 14’de öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla bağımsız gruplar için t testi analizi yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular Tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14. Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeylerinin cinsiyet değişkenine ilişkin t testi sonuçları

Boyut	Cinsiyet	N	X	Std. Sapma	t	p
Bilgi düzeyi	Kadın	221	14,4872	2,09741	-,573	,567
	Erkek	147	14,5936	1,96079		

Tablo 14 incelendiğinde öğretmenlerin çocuk ihmali ve istismarına yönelik farkındalık düzeyleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo 15’te öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeylerinin, medeni durumlarına göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla bağımsız gruplar için t testi analizi yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 15. Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeylerinin medeni durumlarına göre farklılaşmasına ilişkin t testi sonuçları

Boyut	Medeni durum	N	X	Std. Sapma	t	p
Bilgi düzeyi	Evli	448	14,6116	2,03351	2,216	,027*
	Bekâr	90	14,0889	2,08604		

Tablo 15 incelendiğinde çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalık düzeyleri evli öğretmenlerin ortalamasının 14.61, bekar öğretmenlerin or-

talamasının ise 14.09 olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre evli öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeylerinin bekar öğretmenlerden yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 16’te öğretmenlerin çocuk ihmali ve istismarına yönelik farkındalık düzeylerinin, anne baba olma durumlarına göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla bağımsız gruplar için t testi analizi yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular Tablo 23’te verilmiştir.

Tablo 16. Öğretmenlerin çocuk ihmali ve istismarına yönelik farkındalık düzeylerinin anne baba olma durumlarına göre farklılaşmasına ilişkin t testi sonuçları

Boyut	Anne baba olma	N	X	Std. Sapma	t	p
Bilgi düzeyi	Evet	308	14,5877	2,03417	1,516	,130
	Hayır	61	14,2424	2,10486		

Tablo 16 incelendiğinde öğretmenlerin çocuk ihmali ve istismarına yönelik farkındalık düzeyleri ile anne baba olma durumu değişkeni arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo 17’de öğretmenlerin çocuk ihmali ve istismarına yönelik farkındalık düzeylerinin, bu konuda resmi bir eğitim alma durumlarına göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla bağımsız gruplar için t testi analizi yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular Tablo 24’te verilmiştir.

Tablo 17. Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeylerinin bu konuda resmi bir eğitim alma durumlarına göre farklılaşmasına ilişkin t testi sonuçları

Boyut	Resmi eğitim alma	N	X	Std. Sapma	t	p
Bilgi düzeyi	Evet	40	14,7455	2,22958	,840	,401
	Hayır	329	14,5000	2,03120		

Tablo 17 incelendiğinde öğretmenlerin çocuk ihmali ve istismarına yönelik farkındalık düzeyleri ile konuyla ilgili resmi bir eğitim alma durumu değişkeni arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeylerinin kıdemlerine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular Tablo 18 ve Tablo 18.1’de verilmiştir.

Tablo 18. Öğretmenlerin kıdemlerine göre çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeylerine ilişkin n, x ve ss. değerleri

Faktör	Kıdem	N	X	Std. Sapma
Bilgi düzeyi	1-6 yıl	30	14,0182	2,41516
	7-12 yıl	79	14,5138	1,98427
	13-18 yıl	134	14,7500	1,76730
	19 yıl ve üzeri	126	14,5638	2,06240

Tablo 18 incelendiğinde farkındalık düzeyi açısından en yüksek puan ortalamasının “14,75” ile 13-18 yıl kıdeme sahip olan öğretmenlere ait olduğu, bunu sırasıyla $x=14,56$ ile 19 yıl ve üzeri, “14,51” ile 7-12 yıl ve “14,02” ile 1-6 yıl kıdeme sahip olan öğretmenlerin izlediği görülmektedir.

Öğretmenlerin kıdemlerine göre farkındalık düzeylerinin farklılaşmasına ilişkin varyans analizi sonuçları Tablo 18.1’de verilmiştir.

Tablo 18.1. Öğretmenlerin kıdemlerine göre çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeylerine ilişkin varyans analizi sonuçları

Boyut	Kıdem	KT	SD	KO	F	P
Bilgi düzeyi	Gruplar arası	18,436	3	6,145	1,466	,223
	Grup içi	2237,750	366	4,191		
	Toplam	2256,186	369			

Tablo 18. 1 incelendiğinde öğretmenlerin kıdemleri açısından farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

Tartışma

Bu alışma Kayseri il merkezinde bulunan Melikgazi, Kocasinan ve Talas ilçelerinde görev yapan sınıf  ğretmenlerinin ocuk ihmal ve istismarı konusundaki görüşlerinin ve farkındalık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin ocuk ihmali ve istismarı ile ilgili resmi bir eğitim alıp-almadıkları sorusuna verdiği cevapları değerlendir-diğimizde, 369 öğretmenin %89'u eğitim almadıklarını belirtmesi, konu-nun hassasiyeti açısından düşündürücüdür. Literatür incelendiğinde araştırmamızın sonuçlarına benzer bulgulara ulaşılmıştır. Kürklü (2011) araştırmasına katılan öğretmenlerin tamamı daha önce ocuk ihmal ve is-tismarıyla ilgili resmi bir eğitim almadıklarını belirtmişlerdir.

Konuyla ilgili yapılan bir başka araştırmada da benzer sonuç ortaya çıkmıştır. Çalışmaya katılan 400 öğretmenin büyük bir çoğunluğu (% 93,8) ocuk ihmal/ istismarına ve ocuk korumaya yönelik resmi eğitim alma-mışlardır. Eğitim alan öğretmenlerden %3'  (n=20) 20 saatten fazla, % 1,3'  (n=5) 6–10 saat, % 0,8'i (n=3) 5 saatten az, % 0,8'i (n=3) 11–15 saat, % 0,5'i (n=2) ise 16–20 saat eğitim almıştır (Tugay, 2008).

Erol (2007), açık  ğretim fakültesi mezunlarının 19 bulgudan 12 tane-sini saptamada diğer okullardan mezun öğretmenlere göre daha duyarlı olduğu ortaya çıkmıştır. Açıköğretim Fakültesi yayınlarından olan “o-cukta Ruh Sağlığı ve Uyum Bozukluğu” kitabının 5.  nitesinde “ocuk İhmali ve İstismarı” başlıklı bir bölüm bulunmakta olup,  ğretmen aday-larının konu hakkında bilgilenmesi buradan sağlanmış olabilir. Eğitim fa-k ltesi ve diğer okulların derslerinin çok kaynaklı kitaplardan işlenmesi ve  ğretim üyesinin insiyatifinde olması sebebiyle konu üzerinde durul-mama olasılığı bulunmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, birkaç  niver-sitede seçmeli ders olarak okutulan “ocuk Hakları” ve “ocuk İstismarı ve İhmali” derslerinin, üniversitelerdeki eğitim fakültesi mezunlarına yer-terli gelmediği ileri sürülebilir (Erol, 2007).

Ayrıca  ğretmenlerin istismar konusundaki birinci bilgi kaynağının medya olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuç günümüz medyasının istismar konusunda gerekli hassasiyeti göstermeyen yayınlar yapması ve konunun yüzeysel aktarılması gibi nedenler ile tedirgin edicidir. İstismar konusunu mezun olduğu okuldan öğrenen kısım ise yetersiz kalmaktadır. İstismar sorunu öğretmenler tarafından internette de araştırılmaktadır. Araştır-

maya katılan öğretmenlerin 1/3'ü konu hakkında bilgiyi internetten öğrenmiştir. İnternette bulunan birçok bilgi kaynağının denetlenir olmaması edinilen bilginin güvenilirliğini tartışılır kılmaktadır. Araştırma sonucu ile görülmüştür ki öğretmenler konu hakkında bilinçlenmesinde, alanda yapılan konferans ve seminerler de yeterli gelmemektedir. Hizmet içi eğitimde ise oran % 7,9'lara kadar düşmektedir. Buna karşın araştırma ile görülmüştür ki kıdemi beş yıl ve beş yıldan az olan öğretmenlerin saptama düzeyleri yüksektir. Bu sebeple de öğretmenlerin bilgisinin sıklıkla hatırlatılması gerekmektedir (Erol, 2007).

Öğretmenler, özellikle çocuk ihmal ve istismarlarının tespiti ve raporlanmasında mağdur çocukların özel ihtiyaçlarına cevap verebilmeli; onlara bu tür ataklardan korunabilme stratejilerini öğretmekte anahtar elemanlar olarak programın merkezine yerleştirilmelidir. Onlar, yaşanması muhtemel ya da yaşanan çocuk istismar ve ihmaline müdahale edebilecek potansiyele sahip olmalıdırlar. Öğretmenler çocukların aileleriyle düzenli irtibat içindeler ve gerekli durumlarda ailelerin destek hizmetleriyle irtibata geçmelerinde onlara yardımcı olabilirler. Öğretmen ve diğer okul personelleri en yaygın çocuk koruma kaynakları arasındadırlar (Walsh, ve ark., 2005). Çocuk ihmali ve istismarının belirlenmesi ve önlenmesinde önemli bir konumda olan öğretmenlerin lisans eğitiminde ve sonrasında konuyla ilgili eğitim alması üzerinde durulmalıdır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %69,9'u çocuk ihmal ve istismarı konusunda okulda nadiren de olsa tartışma yaptıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin konuyla ilgili tartışma yapıyor olması yeni bilgiler edinmeleri açısından önemlidir. Bunun yanında okullarında çocuk ihmal ve istismarına yönelik tartışmalar yapan öğretmenlerin fiziksel istismar, duygusal istismar ve ihmali tanımlamada kendilerine güvendikleri saptanmıştır (Walsh ve ark., 2005). Tugay(2008) araştırmasında çalışmaya katılanların %54'ü (n=216) okullarında çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili tartışmalar yapıldığını belirtmiştir. % 46'sı (n=184) ise okullarında bu konu ile ilgili konuşmalar ve tartışmalar olmadığını ifade etmişleridir. Kürklü (2011) araştırmada 234 öğretmenden %63,1'i (n=152) okullarında çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili hiç tartışma yapılmadığını belirttiler. Pala(2007) araştırmaya katılan öğretmen adaylarının %95,3'ü (n=163) okulda konuyla ilgili tartışma, panel konferans, oturum vb. eğitim faaliyeti olmadı-

ğını, %4,7'si (n=8) konuyla ilgili eğitim faaliyeti olduğunu belirtmiştir. Öğretmen adayları eğitim öğretim yılları boyunca çocuk istismarı ile ilgili çalışmalar ve tartışmalar yapmak, ilköğretim öğrencileri için uygun stratejileri öğrenmek zorundadırlar. Böylece bilgilerini ve profesyonelliğini arttırmış ve çocuk istismarının önlenmesi ile ilgili olarak çocuk eğitimindeki yeteneklerini geliştirmiş olurlar (Goldman, 2005).

Öğretmenlerin %75'8'i Çocuk Koruma Kanun'u hakkında bilgilendirilmedikleri, %24,2'si bilgilendirildikleri yönünde görüş bildirmişlerdir. Literatür incelendiğinde araştırma sonuçlarıyla tutarlı bulgulara ulaşılmıştır. Tugay (2008) araştırmasında çalışmaya katılan öğretmenlerin sadece % 13,5'i Çocuk Koruma Kanunu hakkında bilgilendirilmiştir ve yine öğretmenlerin sadece %6,3'ü şimdiye kadar çocuk ihmal/istismarı ve çocukların korunmasına yönelik eğitim aldığını belirtmiştir. Pala(2011) araştırmasına katılanların yalnız 8'i (%4,7) Çocuk Koruma Kanunu hakkında bilgilendirildiğini belirtirken, 163'ü (%95,3) ise bilgilendirilmediğini söylemiştir. Kürklü (2011) araştırmasında da çıkan sonuçlar benzerlik göstermektedir. 236 öğretmenden 210'u (%87,1) Çocuk Koruma Kanun'u hakkında bilgilendirilmediklerini belirttiler.

Avustralya'da yapılan çalışmada öğretmenlerin 2005 yılına kadar çocuk ihmal ve istismarı ile çocuk korumaya yönelik eğitim durumları incelenmiş ve çalışmaya katılan öğretmenlerin %93'ünün konu ile ilgili eğitim aldıkları görülmüştür (Walsh ve ark, 2005). Walsh (2005)'in çalışması ile ülkemizde yapılan çalışmaların sonuçlarının farklı olmasının nedeni Avustralya'da konu hakkındaki hizmet öncesi eğitimin zorunlu olmasıdır.

Mevcut çalışmada Çocuk Koruma Kanunu hakkında bilgilendirilmediği diyen öğretmen sayısının ülkemizde yapılan diğer araştırmalardan yüksek çıkması dikkat çekicidir. Kayseri İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Rehberlik Araştırma Merkezi Müdürlüğü tarafından 22.01.2013 tarihinde "**Çocuk İhmal Ve İstismarının Hukuki Boyutu**" konulu seminer düzenlenmiştir. Seminere anaokulu, ilkokul, ortaokul ve liseden eğitimciler katılmıştır. Seminere katılanlar tüm eğitimciler içinde küçük bir orana sahip olsa da, çalışmamızdaki sayının yüksek çıkması yapılan bu seminerle ilişkilendirilebilir.

Kenny(2004) tarafından Amerika'da yapılan araştırmada öğretmenlerin %34'ünün çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili hizmet öncesi eğitimi aldıkları görülmektedir (Kenny, 2004). Çocuk koruma Kanunu hakkında bilgilendirilen öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarıyla karşılaştığında ne yapacağını daha iyi bileceği düşünülmektedir.

Sonuçlara bakıldığında 369 öğretmenin %84,4'ü çocuk ihmal ve istismarı şüphesini kanunlara göre bildirmek zorunda olduklarını, %3,9'u bildirmek zorunda olmadıklarını, %11,7'si ise konuyla ilgili bilgisinin ve/veya fikrinin olmadığını belirtmiştir. Literatür incelendiğinde araştırma sonuçlarıyla tutarlı bulgulara ulaşılmıştır. Kürklü (2011) öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismar şüphesini kanunlara göre bildirmek zorunda olup olmadıkları yönündeki soruya, 233 öğretmenin %85,9'u (n=207) çocuk ihmal ve istismarı şüphesini kanunlara göre bildirmek zorunda olduklarını ve yasaların bunu zorunlu kıldığını, %10,8'i (n=26) kanunlara göre çocuk ihmal ve istismarı şüphesini bildirmek zorunda olmadıklarını belirtmişlerdir.

Tugay(2008) çalınmasında da benzer şekilde çalışmaya katılan öğretmenlerin %51,2'si kanunlara göre çocuk ihmal ve istismarını bildirim zorunluluğu olduğuna inanmaktadır. Mevcut araştırmada bu oranın %84.4 çıkması zaman içinde öğretmenlerin bilinçlenmeleri açısından pozitif bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Tüm araştırmalarda benzer sonuçlar çıksa da yaşanan ihmal ve istismar olaylarının birçoğu gizli kalabilmektedir. Öğretmenler kanun karşısında bildirimde bulunma konusunda zorunlu olduğunu bilse de sorumluluk almak istememekte ve olayları görmezden gelebilmektedir. Günümüzde başta Avustralya, Amerika, Kanada ve İngiltere olmak üzere birçok ülkede çocuk ihmal ve istismarının bildirmesine ilişkin yasal zorunlulukların yanında açık olarak belirtilmiş öğretmenlere yönelik politikalar bulunmaktadır. Ancak Türkiye'de, Milli Eğitim politikaları içinde yukarıda belirtildiği gibi çocuğun korunması esasına ilişkin maddeler yer alsa ya da tespit edildiğinde başvurulacak kurum ve kuruluşlar mevcut olsa da, çocuk ihmal ve istismarını bildirim süreci ve bununla ilgili birimlerin oluşturulmasına ilişkin etkin ve açık bir uygulama mevcut değildir. Öğretmenleri her ne şekilde olursa olsun zorunlu bırakan, Milli Eğitim Yönetmeliği içinde standart olarak hazırlanmış bir bildirim süreci ve işleyişi şeması bulunmamaktadır. Bununla birlikte kanun, politikalar ve eğitim ile

ilgili elde ettiğimiz sonuçlar da göstermektedir ki ülke çapında çocuk ihmal ve istismarının önlenmesi amacı ile bildirimye yönelik açık ve ayrı düzenlemeler getirilmesinin yanı sıra okullardaki öğretmenlerinde konu ile ilgili düzenli hizmet içi eğitimleri gerekmektedir. Ayrıca öğretmen adaylarının eğitim süreçleri içerisindeki müfredatlarına çocuk ihmal ve istismarını belirleyebilmeleri, yasal zorunlulukları ve Milli Eğitim politikalarının farkında olabilmeleri adına konulacak olan konular bilgi düzeylerini de arttıracak ve çocuk korumaya yönelik bilincin sağlanmasını sağlayacaktır (Tugay, 2008).

Öğretmenlerin ihmal ve istismar gibi hassas bir konunun bildiriminde, bildirim nereye ve ne şekilde yapılacağını bilinmemesi öğretmenleri çaresiz bırakmaktadır. Bu durum ihmal ve istismarla ilgili yapılan bildirim sonuçsuz kalacağı düşüncesini oluşturabilmekte ve öğretmenler sorumluluk almak istenmeyebilmektedir.

Bu araştırmada 369 öğretmeninden %98'i vicdani anlamda çocuk ihmal ve istismarını bildirmekten kendini sorumlu olarak gördüğünü belirtmiştir. Literatür incelendiğinde araştırma sonuçlarıyla tutarlı bulgulara ulaşılmıştır. Tugay (2008) araştırmasında öğretmenlerin %85,2'si ahlaki anlamda çocuk ihmal ve istismarını bildirmek zorunda olduğu inancındadır.

Kürklü(2011) araştırmasında 238 öğretmenin %99,2'si (n=236) çocuk ihmal ve istismarı şüphesini ahlaki anlamda bildirmekten sorumlu olduklarını belirtmişlerdir. Pala(2011) yine benzer sonuç ortaya çıkmış ve öğretmen adayının %96,4'ü ahlaki anlamda çocuk ihmal ve istismarını bildirmek zorunda olduklarını belirtmişlerdir.

Araştırmalarda çıkan ortak sonuç, öğretmenlerin tamamına yakınının ahlaki anlamda kendini çocuk ihmal ve istismarını bildirmede sorumlu olduğunu düşünmesidir. Yasal anlamda bildirimde bulunuruma göre ahlaki anlamda bildirimde bulunurum oran olarak yüksek çıkmıştır. Bunun sebebi, öğretmenlerin yasal anlamda bildirim zorunluluğunun olduğunu bilmemesi olabilir.

"Çocuk ihmal ve istismarını tespit ettiğinizde kime bildirirsiniz?" sorusuna bakıldığında öğretmenler en çok okul yönetimine (x=1.67) bildirim yönünde görüş bildirmişlerdir. Öğretmenler bildirimde bulunacakları yer olarak en az okul aile birliği (x=5.34) yönünde görüş bildirmişlerdir. Kürklü(2011) araştırma sonucunda benzer sonuç ortaya çıkmıştır. "Çocuk

ihmal ve istismarını tespit ettiğinizde kime bildirirsiniz” sorusuna 237 ilköğretim öğretmenin %56’sı okul yönetimi, %21,2’si ise Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu’na bildirim yönünde, en az ise %0,8 ile okul aile birliğine bildirim yönünde cevap verilmiştir.

Burada dikkat çeken bir nokta okul aile birliğinin en az tercih edilen yer olarak belirlenmesidir. Okul aile birliğinin bildirim yapılacak yer olarak en az tercih edilmesinin nedeni konunun çok hassas olması ve mağdur olan çocuğun, ihmal ve istismar olayının yayılması sonucunda daha fazla zarar görmesini engellemek olabilir.

Tugay (2008)’in araştırmasında öğretmenlere “Çocuk ihmal ve istismar durumunu tespit ettiğinizde kime bildirir misiniz?” diye sorduğunda, sosyal hizmetler müdürlüğüne % 33’ü, Milli Eğitim müdürlüğüne % 24.8’i, il sağlık müdürlüklerine % 12.8’i, polise % 29.0’ı, okul aile birliğine % 16.5’i, okul yönetimine %77.8’i, evet şeklinde cevap vermişlerdir. Görüldüğü gibi Tugay (2008)’in araştırmasında da okul yönetimi %77,8 ile en çok bildirim yapılacak yer olarak belirtilmiştir. Okul aile birliğine evet diyenlerin oranı ise %16,5 ile yine düşük oranda çıkmıştır. Pala(2011) araştırmasında da öğretmen adayları “ihmal ve istismar şüphesi durumunda ilk bildirim yeri” sorusuna araştırmamıza yakın cevap vermişlerdir. 171 öğretmen adayı öğrencilerin 72’si (%42,1) okul yönetimine bildirim şeklinde görüş bildirmiştir. Adaylar ikinci bildirim basamağı olarak Sosyal Hizmetler Müdürlüğü’nü (%24,0) tercih etmişlerdir.

Tüm bu araştırmalardan çıkan ortak sonuç, öğretmenlerin ihmal ve istismar şüphesi durumunda bildirim yeri olarak en çok okul yönetimini tercih etmiş olmalarıdır. Bu durum okul yönetimlerinin sorumluluğunu artırmaktadır. Yöneticiler kendisine bildirilen ihmal ve istismar durumuyla ilgili bir sonraki basamağı iyi bilmelidirler. Bunun için yöneticilerin de çocuk ihmal ve istismarı ile çocuk koruma kanunu hakkında bilgilendirilmeleri gerekir.

“İhmal türlerinden herhangi birine müdahale durumunuz nedir?” sorusunda, Tablo 15’e bakıldığında öğretmenlerin en çok fiziksel ihmale ($x=1.97$) müdahale edecekleri görülmektedir. Bu konuyu sırasıyla eğitimsel ihmal ($x=2.16$) ve duygusal ihmal ($x=2.57$) takip etmektedir. Fiziksel ihmalin belirtilerinin duygusal ihmale göre daha net olması öğretmenlerin müdahale önceliğini etkilemiş olabilir. Bilindiği gibi duygusal ihmal en zor tespit edilen ihmal çeşididir. Ayrıca eğitimcilerin eğitimsel ihmale

müdahale durumunu önemsedikleri ortaya çıkan sonuçtan anlaşılmaktadır.

“İstismar türlerinden herhangi birine müdahale durumunuz nedir?” maddesine bakıldığında öğretmenlerin en çok cinsel istismar ($x=1,31$) konusunda müdahale edecekleri görülmektedir. Bu konuyu sırasıyla fiziksel istismar ($x=2,16$), duygusal istismar ($x=2,73$) ve ekonomik istismar ($x=3,77$) konuları takip etmektedir. Cinsel istismara hassas bir konu olması sebebiyle genelde müdahale edilmemektedir. Öğretmenlerin özellikle cinsel istismar konusundaki hassasiyetleri konunun önemi açısından mutlu edici bir sonuçtur.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %95,2 ocuk ihmal ve istismarıyla ilgili bildirimde bulduklarında yöneticilerinin kendilerini destekleyeceklerini, %4,8 ise bildirimde bulduklarında yöneticilerinin kendilerini desteklemeyeceklerini belirtmişlerdir.

Kürklü (2011) araştırmaya katılan öğretmenlerin %87,6’sı ocuk ihmal ve istismarıyla ilgili bildirimde bulduklarında yöneticilerinin kendilerini destekleyeceklerini, %7,9’u ise bildirimde bulduklarında yöneticilerinin kendilerini desteklemeyeceklerini belirtmişlerdir.

Tugay(2008) ğretmenlerin çok büyük bir çoğunluğu %90’ı ocuk ihmal ve istismarı ile ilgili bildirim yaptıklarında okul yöneticilerinin kendilerini destekleyeceğini belirtmişlerdir. Çalışmaya katılan öğretmenlerden sadece % 10’u yöneticilerinin kendilerini desteklemeyeceğini ifade etmişlerdir.

Araştırmamızdan ve diğer yapılan araştırmalardan çıkan sonuç, öğretmenlerin tamamına yakınının ocuk ihmal ve istismarıyla ilgili bildirim yaptıklarında yöneticilerinin kendilerini destekleyeceği görüşünü belirtmeleridir. Öğretmenlerin ihmal ve istismar şüphesi durumunda bildirim yeri olarak en çok okul yönetimini tercih etmiş olmaları, okul yöneticilerinin kendilerini destekleyeceğine olan inançla ilişkilendirilebilir.

Öğretmenlerin ihmal ve istismarın belirtilerini tanımada kendilerini yeterli görme durum aralığı orta düzeyde (2.61-3.40) ıkmıştır. Bu durumda katılımcılar ihmal ve istismarın belirlenmesi konusunda kendilerini orta düzeyde yeterli görmektedir. Öğretmenler kendilerini en az cinsel istismar ($x=2.90$) konusunda yeterli görmektedir. Eğitimsel ihmalin ($x=3.63$) belirtileri ise kendilerini en çok yeterli gördükleri konudur. Fiziksel istismar ($x=3.27$), duygusal istismar ($x=3.20$), ekonomik istismar

($x=3,29$), fiziksel ihmal ($x=3,39$), duygusal ihmal ($x=3,21$) sonucu ortaya çıkmıştır. Pala (2011) araştırmasında, mevcut araştırmaya benzer sonuç ortaya çıkmıştır. Öğretmen adaylarının % 18,7'si çocuk ihmali tanıma konusunda hazırlıksız olduklarını, % 27,5'i emin olmadıklarını, % 53,8'i hazırlıklı olduklarını bildirmişlerdir. Fiziksel istismar konusunda öğretmen adaylarının % 43,3'ü, cinsel istismar konusunda % 38'i, duygusal istismar konusunda ise % 53,2'si hazırlıklı oldukları yanıtını vermişlerdir. Görüldüğü gibi öğretmen adaylarının kendini yeterli görme durumu orta düzeyde çıkmıştır. Cinsel istismar bu araştırmada da, araştırmaya katılanların kendilerini en az yeterli gördüğü istismar türü olmuştur.

Öğretmenlerin ihmal ve istismarın belirtilerini tanımada kendilerini yeterli görme durumlarıyla, verilen tanım ve belirtilere verdikleri cevaplar karşılaştırıldığında;

Fiziksel istismarla ilgili verilen tanım ve belirtilere 369 öğretmenin %81,2'si doğru yanıt vermiştir. Fiziksel istismarın belirtilerini tanımada kendini yeterli görme durumu orta düzeyin üstünde çıkmıştır ($x=3,27$). Bu iki durum birbirini destekler niteliktedir.

Pala(2011) araştırmasında, öğretmen adaylarının ihmal ve istismarın belirtilerini tanımlamada kendilerini değerlendirmeleri istenmiştir. Katılımcıların %47,3'ü fiziksel istismarın belirtilerini tanımlamada hazırlıklı oldukları yanıtını vermiştir. Ortaya çıkan sonuç araştırmamızı destekler niteliktedir. Ancak Erol (2007) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerin fiziksel istismarı saptamada yetersiz kaldıkları görülmüştür.

Duygusal ihmal ve istismarla ilgili verilen tanım ve belirtilere öğretmenlerin %92,9'u doğru yanıt vermiştir. Duygusal ihmal ve istismar belirlenmesi en zor olan ihmal ve istismardır. Buna rağmen araştırmamızda öğretmenler tarafından en çok doğru cevabın verildiği soru olması dikkat çekicidir. Duygusal ihmal ve istismarın belirtilerini tanımada kendini yeterli görme durumu ise orta düzeyde çıkmıştır ($x=3,20$). Yine bu iki durum birbirini destekler niteliktedir. Ancak fiziksel istismara göre, duygusal ihmal ve istismarın tanım ve belirtilerini tanıyan öğretmen sayısı fazla olmasına rağmen, kendini yeterli görme durumu fiziksel istismara göre düşük çıkmıştır.

Pala(2011)'nın araştırmasında duygusal istismarı tanımlamaya yönelik soruya verdikleri cevaplarda katılımcıların en çok kendilerine güven belirttikleri istismar türü duygusal istismar olmuştur. Fiziksel ihmal ile ilgili

verilen tanım ve belirtilere öğretmenlerin %61,7'si doğru yanıt vermiştir. Fiziksel ihmalin belirtilerini tanımada kendini yeterli görme durumu ise orta düzeyde çıkmıştır ($x=3,29$). Bu iki durum birbirini destekler niteliktedir.

Cinsel istismar ile ilgili verilen tanım ve belirtilere öğretmenlerin %91,4'ü doğru yanıt vermiştir. Cinsel istismarın belirtilerini tanımada kendini yeterli görme durumu orta düzeyde çıkmıştır ($x=2,90$). Ancak diğer ihmal ve istismar türlerine göre kendini yeterli görme durumu düşük çıkmıştır. Tanım ve belirtilere doğru cevap veren öğretmen sayısı ise en yüksek ikinci sıradadır. Sonuç olarak öğretmenler, kendilerini cinsel istismarın belirtilerini tanımada orta düzey olarak görse de tanım ve belirtilere doğru cevap veren öğretmen sayısı ortalamanın üstünde çıkmıştır.

Pala(2011) araştırmasında, katılımcılar ihmal ve istismarı tanımlamaya yönelik verdikleri cevaplarda, en az cinsel istismarın belirtilerini tanıma konusunda yetersiz olduklarını belirtmişlerdir. Eğitimsel ihmal ile ilgili verilen tanım ve belirtilere öğretmenlerin %81'i ($n=436$) doğru yanıt vermiştir. Eğitimsel ihmalin belirtilerini tanımada kendini yeterli görme durumu ise üst düzey ($x=3,63$) çıkmıştır.

Ekonomik istismar ile ilgili verilen tanım ve belirtilere öğretmenlerin %69,1'i doğru yanıt vermiştir. Ekonomik istismarın belirtilerini tanımada kendini yeterli görme durumu ise orta düzey ($x=3,29$) çıkmıştır.

Kürklü(2011) çalışmada çocuk ihmal ve istismarının belirti ve risklerini tanılama ölçeğine cevap veren öğretmenlerin, bütün sorulara doğru cevap vermeleri halinde almaları gereken puan 51 olarak hesaplanmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında öğretmenlerin aldıkları puanlar 11-47 arasında değişmektedir. Bu sonuç öğretmenlerin bu konuda hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim almamasından kaynaklanmış olabileceği belirtilmiştir.

Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeyleri ile cinsiyet, branş, kıdem, anne- baba olma, konuyla ilgili resmi eğitim alma, çocuk koruma kanunu hakkında bilgi sahibi olma değişkenleri arasında yapılan analize ilişkin bulgulara bakıldığında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo 22 incelendiğinde çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalık düzeyleri konusunda evli öğretmenlerin ortalamasının 14,61, bekâr öğretmenlerin ortalamasının ise 14,09 olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre

evli öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeylerinin bekâr öğretmenlerden yüksek olduğu görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Sonuç

1. Çocuk ihmal ve istismarı konusunda öğretmenlerin lisans döneminde ve sonrasında eğitim almadıkları görülmektedir.
2. Öğretmenlerin Çocuk Koruma Kanun'u hakkında bilgilendirilmedikleri sonucu ortaya çıkmıştır.
3. Öğretmenlerin %70,8 çocuk ihmal ve istismarı konusunda bilgilendirilmek istemektedir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun çocuk istismarı ve ihmali hakkında bilgi gereksiniminin olması, konuyla ilgili öğretmenlere yönelik eğitimlerin yetersiz olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır.
4. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %69,9 çocuk ihmal ve istismarı konusunda okulda nadiren de olsa tartışma yaptıklarını belirtmişlerdir. Buradan hareketle okullarda konuyla ilgili tartışma yapılıyor sonucu çıkarılabilir.
5. Öğretmenlerin çoğu %84,4 çocuk ihmal ve istismarı şüphesini kanunlara göre bildirmek zorunda olduklarına, tamamına yakını %98 ise vicdani anlamda bildirim yapmak zorunda olduklarına inanmaktadır.
6. Çocuk ihmal ve istismarını tespit ettiğinizde kime bildirirsiniz sorusuna öğretmenler en çok okul yönetimine bildirim yönünde görüş bildirmişlerdir. İkinci sırada bildirim yapılacak yer olarak polise bildirim seçeneği tercih edilmiştir. Öğretmenler bildirimde bulunacakları yer olarak en az okul aile birliği yönünde görüş bildirmişlerdir.
7. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %95,2'si çocuk ihmal ve istismarıyla ilgili bildirimde bulduklarında yöneticilerinin kendilerini destekleyecekleri inancındadır.
8. Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili tanım ve belirtilere verdiği cevaplar incelendiğinde, öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalık düzeyleri yüksek düzeyde çıkmıştır.

9. Duygusal ihmal ve istismar öğretmenler tarafından tanım ve belirtileri en çok bilinen ihmal ve istismar türü olmuştur. Öğretmenlerin %92,9'u verilen tanım ve belirtilere doğru yanıt vererek duygusal ihmal ve istismar demiştir.
10. Cinsel istismar öğretmenler tarafından tanım ve belirtileri en çok bilinen ikinci ihmal ve istismar çeşidi olmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %91,4'ü verilen tanım ve belirtilere doğru yanıt vermiştir.
11. Fiziksel ihmal ise en çok karıştırılan konu olmuştur. Öğretmenler fiziksel ihmali en çok duygusal ihmal ile karıştırmışlardır. Öğretmenlerin %61,7'si fiziksel ihmalin tanım ve belirtilerine doğru cevap verebilmiştir.
12. Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeyleri ile cinsiyet, kıdem, anne-baba olma, konuyla ilgili resmi eğitim alma, çocuk koruma kanunu hakkında bilgi sahibi olma değişkenleri arasında yapılan analize ilişkin bulgulara bakıldığında anlamlı bir fark bulunamamıştır.
13. Evli öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeylerinin bekâr öğretmenlerden yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Öneriler

1. Araştırmamıza katılan öğretmenler büyük çoğunluğu daha önce konuyla ilgili eğitim almadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca konuyla ilgili bilgilendirilmeye ihtiyaç duyuyor musunuz sorusuna öğretmenlerin tamamına yakını evet yanıtını vermiştir. Buradan hareketle okul öncesi ve sınıf öğretmeni yetiştiren üniversitelerin, öğretmen adaylarına, çocuk istismarı ve ihmali konusunda eğitim vermesi gerekir. Bununla beraber merkezi ve mahalli hizmet içi eğitimlerle okul öncesi ve sınıf öğretmenlerine konu hakkında eğitim verilmelidir.
2. Öğretmenler yasal anlamda ve vicdanen çocuk ihmal ve istismarını bildirmek zorundayız yönünde görüş bildirmişlerdir. İhmal ve istismara maruz kaldığından şüphelenilen çocuğun korunması ve diğer işlemler istismarı anlattığı ilk kişi ile başlar. Öğretmenlerin

istismar ve ihmal ile karşılaştığında yapması gerekenleri, yasal sorumluluklarını ve çocuğun bu süreçte nasıl korunması gerektiğini bilmeleri önemlidir. Öğretmenlerin ihmal ve istismar gibi hassas bir konunun bildiriminde, bildirim nereye ve ne şekilde yapılacağını bilmemesi, Çocuk Koruma Kanunu hakkındaki bilgisizliği öğretmenleri çaresiz bırakmaktadır. Bu durum ihmal ve istismarla ilgili yapılan bildirim sonuçsuz kalacağı düşüncesini oluşturabilmekte ve öğretmenler sorumluluk almak istenmeyebilmektedir. Öğretmenlerin böyle bir durumla karşılaştıklarında nasıl bir yol izleyecekleri kanun ve yönetmeliklerle düzenlenmelidir. Çeşitli eğitim faaliyetleri ile öğretmenlerin konuyla ilgili bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Bunun yanında üniversitelerde lisans eğitimi sürecinde öğretmen adaylarına dersler verilmelidir.

3. Araştırmaya katılan öğretmenler çocuk ihmal ve istismarını tespit ettiklerinde, en çok okul yönetimine bildirim yönünde görüş bildirmişlerdir. Okul yönetimlerinin bildirim yapılacağı ilk yer olması yöneticilerin sorumluluklarını artırmaktadır. Yöneticiler kendisine bildirilen ihmal ve istismar durumuyla ilgili bir sonraki basamağı iyi bilmelidirler. Yöneticilerin bundan sonraki aşamada ne yapacaklarını bilmesi yine kanun ve yönetmeliklerle düzenlenmelidir. Konuyla ve Çocuk Koruma Kanunu ile ilgili eğitimler verilerek yöneticiler bilgilendirilmelidir.
4. Öğretmenlere çocuk ihmal ve istismarıyla ilgili verilen eğitimin, öğretmenlerin bu konudaki bilgi ve farkındalık düzeylerinde değişiklik yapıp yapmadığının test edilmesine yönelik araştırma yapılabilir.

Kaynakça

- Aral, N. ve F. Gürsoy. (2001). Çocuk Hakları Çerçevesinde Çocuk İhmal ve İstismarı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151(5).
- Çiğdem, R. (2011). Çocuk Hakları Açısından Çocuk İhmali ve İstismarı El Kitabı. 1. *Türkiye Çocuk Hakları Kongresi* içinde (s.202-221). İslam Kültürünün Çocuk İhmali ve İstismarına Yaklaşımı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Dinç, M. (2011). Çocuk Hakları Açısından Çocuk İhmali ve İstismarı El Kitabı. 1. *Türkiye Çocuk Hakları Kongresi* içinde (s.56-71). Çocuklarda Fiziksel İstismar. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Doğan, Ö. Ö. (2009). *Cinsel İstismara Uğrayan Ergenlerde Bireysel, Ailesel ve İstismara Ait Özelliklerin Tanımlanarak, İstismara Uğrama ve Psikiyatrik Bozukluk Oluşumu Üzerine Etkilerinin Araştırılması: Kontrollü Bir Çalışma*. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi. Uzmanlık Tezi, İzmir.
- Erol, D. (2007). *Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Çocuklardaki Fiziksel İstismar Belirtilerine İlişkin Farkındalıkları (Eskişehir İl Örneği)*. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- Gökler, R. (2009). Okullarda Akran Zorbalığı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6 (2), 511-537.
- Hergüner, S. (2011). Çocuk Hakları Açısından Çocuk İhmali ve İstismarı El Kitabı. 1. *Türkiye Çocuk Hakları Kongresi* içinde (s.42-54). Duygusal İstismar ve İhmal. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- İşeri, E. (2008). Cinsel İstismar. F.Ç. Çetin (Ed.), *Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı* (s.470-477). Ankara: Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği Yayınları.
- İşiten, N. (2011, Kasım). *İhmal ve İstismar Kavramlarının Tanımlanması*. Çocuk İstismarını Önleme Sempozyumu Sonuç Raporu. Polis Eğitim ve Kongre Merkezi, İstanbul. https://www.iem.gov.tr/iem/.../pdf/cocuk_istismarini_onleme_raporu.pdf (Erişim Tarihi: 09.05.2013).
- Kocaer, Ü. (2006). Hekim ve Hemşirelerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

- Ovayoğlu, N., Uçan, Ö. ve Serindağ, S. (2007). Çocuklarda Cinsel İstismar ve Etkileri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(4), 13- 22.
- Öztürk, M. (2011). Çocuk Hakları Açısından Çocuk İhmali ve İstismarı El Kitabı. 1. *Türkiye Çocuk Hakları Kongresi* içinde (s.14-29). Çocuk İhmali ve İstismarı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Pala, B. (2011). Geleceğin Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmali Konusunda Bilgi ve Farkındalık Düzeyleri. Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi. Tıpta Uzmanlık Tezi, Eskişehir.
- Şahinkesen, A. (1991). Çocuk İstismarı ve İhmali. *Çocukların Kötü Muameleden Korunması 1. Ulusal Kongresi* içinde (s.87-90). (12-14) Küçük İşletmelerde Çıraklık Eğitimi Kanunu'na Göre Çalışan Çocuklar. Ankara: Gözde Repro Ofset.
- Tıraşçı, Y. ve Gören, S. (2007). Çocuk İstismarı ve İhmali. *Dicle Tıp Dergisi*, 34(1), 70- 74.
- Topçu, S. (2009). *Cinsel İstismar*. Ankara: Phoenix Yayınları.
- Tugay, D. (2008). Öğretmenlerin Çocuk İstismar ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Sağlığı Ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu (UNICEF). (2013). *Dünyada Çocuklarının Durumu: Kentsel Bir Dünyada Çocuklar*. <http://www.unicef.org.tr/tr> (Erişim Tarihi: 20.06.2013).
- T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) ve UNİCEF. (2010). *Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması*. Özet Rapor. [atud.org.tr/ kutuphane/unisefrapor.pdf](http://atud.org.tr/kutuphane/unisefrapor.pdf), (Erişim Tarihi: 18.05.2013).
- Van der Kolk, B. A., and Fisler, R. (1995). Dissociation and the fragmentary nature of Traumatic memories: Overview and explanatory study. *Journal Of Traumatic stress*, 8, 505-525.
- Walsh, K., Bridgstock, R., Farrell, A., and Schweitzer, R. (2005). Critical Factors in Teachers Detecting and Reporting Child Abuse and Neglect Implications for Practice. *Queensl and University of Technology, Queensland*.
- Yiğit, R. (2008). Çocukların Cinsel İstismarı ve Ensest. *İnternet Tıp Dergisi*, 1(3), 90- 100.

Yolcu, H. (2009). İstismara Uğramış Çocuğa Eğitim Ortamında Yaklaşım:
Rehber ğretmenin Rolü. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 7(25), 62-92.

İnternet Kaynakları:

<http://www.slideshare.net/tulinkus/sokakta-alian-ocuklar-aileleri-ve-ocuk-haklari-ankarada-bir-aratirma> (Erişim Tarihi: 03.04.2013)

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Sağır, M. & Gözler, A. (2013). Sınıf ğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik görüşleri ve farkındalık düzeyleri, *OPUS-Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi*, 3(5) s.67-102